

4. Ермолова В. М. Олімпійська освіта в школі. Київ, 2009. 85 с.
5. Ермолова В. М. Олімпійська освіта: теорія і практика: навч. посіб. Київ, 2011. 335 с.
6. Павлюк Є. О., Свіргунець Є. М. Олімпійський і професійний спорт: навчальний посібник. Хмельницький : ХНУ, 2010. 254 с.
7. Солопчук М. С. Історія фізичної культури і спорту: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: «Абетка-НОВА», 2001. 236 с.
8. Солопчук М. С., Боднар А. О. Олімпійська освіта: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2013. 176 с.

**Божик М. В., <https://0000-0001-6037-6032>
Марценюк А. І.**

ВИТОКИ СТАНОВЛЕННЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ НА КРЕМЕНЕЧЧИНІ З ЧАСІВ ВОЛИНСЬКОЇ ГІМНАЗІЇ ТА ВОЛИНСЬКОГО ЛІЦЕЮ

Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна
академія імені Тараса Шевченка, м. Кременець

Анотація. У публікації досліджено становлення фізичної культури на Кременеччині часів Волинської гімназії та Волинського ліцею. Встановлено, що система організації навчання і виховання Волинської гімназії була досить цілісною і мала прогресивні ідеї європейського рівня в галузі педагогіки та фізичного виховання, зокрема.

Ключові слова: фізична культура, Волинська гімназія, Волинський ліцей, навчання, виховання.

Annotation. The publication examines the formation of physical culture in Kremenets region during the Volyn gymnasium and Volyn Lyceum. It was established that the system of organization of education and upbringing of the Volyn gymnasium was quite integral and had progressive ideas of the European level in the field of pedagogy and physical education, in particular.

Keywords: *physical culture, Volyn gymnasium, Volyn lyceum, training, education.*

Витоки становлення фізичної культури на Кременеччині сягають часів Волинської гімназії та Волинського лицю. Ще на початку XIX ст., а саме з 1805 року, коли було засновано Волинську гімназію, досвідчені педагоги викладали фехтування, спортивні ігри, плавання, гімнастику, зимові види спорту. Як свідчать архівні джерела, згідно з першим загальним статутом під назвою «Попередні правила народного виховання» пункт 35 дозволяв викладання в гімназіях гімнастичних вправ (фізичних вправ), танців, музики та верхової їзди [1, 4].

Важливо зазначити, що навчальні програми Волинської гімназії були спробою поєднати гуманітарні та природничо-математичні дисципліни. Зокрема, Т. Чацький вважав, що загальна освіта повинна поєднуватися з досконалою професійною підготовкою. Згідно з програмою Вільнюського університету протягом перших трьох років викладалися предмети гуманітарного циклу, у другому триріччі – природничо-математичні дисципліни. Організація навчального процесу визначила навчально-виховні завдання – надати учням наукові знання, відповідні рівню розвитку тогочасної європейської науки, виховувати у молодого покоління любов до землі та повагу до праці. На думку Гуго Коллонтая, це був час, коли молодь мала інтелектуально дозріти та поглибити свої різнобічні інтереси.

На думку багатьох дослідників і мемуаристів зазначеного періоду, за своїм впливом на освіту в регіоні Волинська гімназія конкурувала з Волинським університетом [2, 4]. Заняття з хімії проходили на високому рівні в добре обладнаній лабораторії. Ботаніку і зоологію викладав відомий учений Віллібальд Бессер, а потім його учень Антоній Анджейовський. У гімназії викладалися теоретичні та практичні курси агрономії та гігієни. Цьому слугували запроваджені Г. Колонтаєм додаткові факультативні предмети, які складалися переважно з точних і природничих наук [2, С. 46]. Вони призначалися для талановитої молоді, яка відмовлялася від подальшого навчання у Віленському університеті. Як свідчать архівні джерела, руховій діяльності відводилося важливе місце у вихованні старшокласників. Учні займалися легкою атлетикою (бігом), фехтуванням та плаванням. У вільний час студенти могли

додатково займатися верховою їздою, гімнастикою, іграми з м'ячем, спортивними танцями. Особливу славу здобули обладнані манежі для їзди на конях, спеціальний аптекарський сад. Значну увагу у Волинській гімназії приділяли організації змагань серед учнівської молоді, адже Тадеуш Чацький вважав, що без нагород спорт не має сенсу. Одним із популярних видів спорту стало фехтування. Як предмет його викладав француз С. Руссель. Також у Волинській гімназії вперше запровадили плавання як предмет. Спочатку його навчали самі учні, які вміли плавати. Пізніше Ю. Дотковича, вчителя плавання, представили педагогічному колективу Волинської гімназії. Цікаво, що він навчав плавати в річці Случ у спеціально відведеному місці. Також були запроваджені уроки верхової їзди, які проводив Кароль Аудіберт. Потім його змінив учитель Станіслав Ольшанський, який, як свідчать архівні матеріали, викладав верхову їзду в 1930-х роках в Університеті Св. Володимира.

Тому, на думку авторів [1, 2, 3], система організації навчання і виховання Волинської гімназії була досить цілісною і мала прогресивні ідеї європейського рівня в галузі педагогіки в цілому та фізичного виховання, зокрема. Згодом на базі гімназії утворився Волинський лицей, який фактично став навчальним закладом університетського типу для дітей дворян Волинської та Подільської губерній. Цікавим виявляється той факт, що в педагогічних закладах лицюю особлива увага приділялася вивченню історії фізичного виховання, на що відводилося 3-5 годин на тиждень. На уроках вивчалася історія розвитку фізичного виховання в Стародавній Греції та Римі, повідомлялося про інші системи освіти [3].

Ще однією традицією лицюю є те, що після закінчення навчального року, у червні-липні, у спортивній залі нагороджували кращих спортсменів. Важливе місце посідало фізичне виховання підростаючого покоління, на яке в навчальному плані відводилося 4 години на тиждень. Специфікою фізичного виховання була окрема організація занять юнаків і дівчат за різними програмами. Для учнів організовували обов'язкові весняні та осінні екскурсії Волинню під гаслом «Шляхом пізнання краю – до любові до нього». Новаторським було рішення облаштувати тенісний корт на території ботанічного саду. За майже два десятиліття напруженої роботи Кременецький лицей став важливим центром

освітнього, культурного, наукового, соціально-економічного та спортивного життя Волині.

Отже, становлення фізичної культури і спорту на Кременеччині бере свій початок із часів Волинської гімназії та Волинського ліцею, а Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія імені Тараса Шевченка є спадкоємцем кращих історичних традицій у теорії та практиці фізичної культури та спорту.

Список літератури:

1. Бенера В. Є. Історико-педагогічний дискурс становлення фізичної культури на Кременеччині. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*: збірник наукових праць. № 2. 2013. С. 3 –6.
2. Коллонтай Г. Наукові листи. Краків., 1844. Т. III. С. 171-194.
3. Коляденко С. М. Кременецький ліцей у системі освіти Волині (XIX 30-і рр. XX ст.): монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ, 2003. 136 с.
4. Папуша В. Спогадам про минуле немає кінця. Матеріали регіональної науково-практичної конференції „Вища педагогічна освіта в Кременеці 1940-1990 рр.: знахідки, традиції, проблеми та перспективи» / за заг. редакцією Ломаковича А. М., Фурман О. А. Жовква: Місіонер, 2012. С. 240-245.

Боровська Н.І. <https://orcid.org/0009-0000-2604-9601>

СУТНІСТЬ ТА ІДЕЇ ОЛІМПІЙСЬКОГО РУХУ В ФОРМУВАННІ ГУМАНІСТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ СУСПІЛЬСТВА

Луцький національний технічний університет

Annotation. *The article describes the essence and ideas of the Olympic movement in the formation of humanistic values of society. It is indicated that the Olympic movement has turned into one of the most powerful social movements of our time.*

Keywords: *Olympic movement, humanistic values, sport, idea, society.*